

ГРОШОВІ КОШТИ І ГРОШОВІ ПОТОКИ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ

О.П. Скорук, кандидат економічних наук, доцент

Вінницький державний аграрний університет

О.М. Бондаренко, магістр

Вінницький державний аграрний університет

Актуальним напрямом проведення досліджень є з'ясування сутності грошових коштів і грошових потоків як невід'ємної складової бухгалтерського обліку, аналізу. В основу покладено погляди різних вчених, зокрема, вітчизняних та зарубіжних.

Ключові слова: грошові кошти, грошові потоки.

Вступ. Для здійснення виробничої діяльності кожне підприємство повинно мати в необхідних розмірах грошові кошти, які є найліквіднішою частиною оборотних активів. Отже, у процесі діяльності гроші постійно здійснюють кругообіг і поступово проходять усі його стадії.

Господарська діяльність будь – якого підприємства пов'язана з рухом коштів. Кожна господарська операція супроводжується або надходженням, або витрачанням коштів. Неперервний процес руху коштів у часі являє собою грошовий потік, який образно порівнюють із системою фінансового кругообігу, що забезпечує життєздатність організації.

У ринковій економіці постійний кругообіг коштів як в межах окремого підприємства, так і в масштабах економіки в цілому є об'єктивною умовою їх життєздатності. Складовою цього кругообігу виступають грошові надходження і грошові витрати суб'єктів господарювання. Грошовий обіг відображає відносини між учасниками процесу виробництва, розподілу, споживання, а тому має специфічні важелі впливу на хід та результати виробничо-господарської діяльності підприємства.

Управлінню «готівкою», або щоденному управлінню коштами, приділяється значна увага в дослідженнях як англо-американських авторів з фінансів, фінансового менеджменту, обліку і аналізу так і французьких.

Дослідженням грошових коштів і грошових потоків займалися такі відомі вчені: Сук Л.К, Сук П.Л, Бланк І.О, Бутинець Ф.Ф та багато інших відомих вчених.

Мета цієї статті полягає у дослідженні грошових коштів і грошових потоків, як навідемої складової бухгалтерського обліку, аналізу.

Методика досліджень. В умовах командно – адміністративної економіки аналіз господарської діяльності підприємств оперував лише поняттям коштів як найліквіднішої складової активу. У виданнях з економічного аналізу М. Барнгольц, В. Белобородової, А. Шеремета кошти розглядали в контексті оборотних засобів.

Кошти відносили до оборотних засобів, за якими планові норми і нормативи були відсутні, отож за базу порівняння переважно приймали попередній період, тобто вивчали динаміку їх абсолютних сум за даними балансу підприємства.[1].

Кошти на підприємстві варто поділяти на грошові потоки, пов'язані з підтримкою потужностей чинного підприємства, і грошові потоки, що генерують розширення основного капіталу. Розширення потужностей діючого підприємства або його переорієнтування на нові види продукції потребує залучення нового акціонерного або позикового капіталу, що спричиняє додаткові грошові потоки.

Приплив коштів відбувається за рахунок виручки від реалізації продукції, збільшення статутного капіталу від додаткової емісії акцій, одержання кредитів і позик, зростання кредиторської заборгованості тощо.

Відтік коштів здійснюється за рахунок покриття поточних витрат, інвестиційних витрат, платежів у бюджет і позабюджетні фонди, виплати дивідендів акціонерам підприємства тощо. [6].

Водночас, в англо-американській економічній літературі кошти у звичному для нас розумінні носять назву готівки. Саме визначення коштів є суттєво об'ємнішим — це готівка і грошові еквіваленти, тобто інші короткотермінові ліквідні активи, що можуть бути реалізовані в будь-який час без значних втрат. Слід мати на увазі, що купівля та продаж грошових еквівалентів розглядаються лише як трансформація з однієї форми коштів в іншу, а не як рух грошових потоків, що підкреслюється у Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку.

У французьких економічних виданнях знаходимо дещо інше визначення коштів, що використовується, починаючи з 70-х років минулого століття — різниця між чистим оборотним капіталом і потребою в оборотному капіталі. Воно відоме як рівняння функціональної

фінансової рівноваги Мельє, Бароле і Бульме. Поряд з ним існує і поняття касової готівки, що визначається як сума коштів і банківських кредитів. Звідси кошти дорівнюють касовій готівці мінус банківські кредити. Отож, кошти співпадають з готівкою лише у випадку, коли підприємство не потребує кредитів для підтримки своєї фінансової рівноваги. Саме існування концепції фінансової рівноваги у французькій школі фінансового менеджменту зумовлює використання подібного підходу до визначення категорії коштів.[1,2].

На нашу думку - грошові кошти є найбільш ліквідними активами. Вони присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки.

Згідно з П(С)БО 4 під грошовими коштами розуміють готівку (валюта України та іноземна валюта у вигляді грошових коштів), кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Грошові кошти використовуються для фінансування поточних операцій і включають кошти у касі та кошти на банківських рахунках підприємств. До еквівалентів грошових коштів відносять короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у грошові кошти і мають незначний ризик зміни вартості. До них належать цінні папери зі строком погашення до трьох місяців (казначейські векселі, депозитні сертифікати тощо).[8].

Ми вважаємо, що грошові кошти, як і будь-яке інше поняття має свою сутність, яка проявляється через загальний безпосередній обмін, самостійну мінову вартість, зовнішню речову міру праці.

В умовах переходу до ринкової економіки все більшого значення набуває організація обліку на підприємстві. Однією з основних складових обліку є облік грошових коштів, оскільки кожне підприємство здійснює фінансово-економічну і господарську діяльність, необхідною умовою якої виступають гроші.[8].

Ми вважаємо, що важливе значення у сучасних умовах відводиться управлінню грошовими потоками на основі фактичних даних обліку. Ця проблема є досить актуальною, тому що невизначеність в термінології приводить до неправильного застосування рахунків в обліку [3].

Так, за П.Я.Папковською грошові кошти обліковуються як на рахунках грошей, грошових документів та переказів в дорозі, так і на рахунках довгострокових та короткострокових фінансових інвестицій .

Ми вважаємо, що в поняття „грошові кошти” включають не тільки готівку, але і цінні папери, і фінансові активи, і грошові зобов’язання, а кошти трактуються як капітал. Наприклад, В.Г. Белоліпецький грошові кошти називає фінансовими ресурсами, а останні трактує як частину капіталу. Грошові кошти відображаються в Балансі у складі оборотних активів у статті „Грошові кошти та їх еквіваленти”.

Ми вважаємо, що в бухгалтерському обліку „грошові кошти” враховуються на певну дату в системі фінансового обліку.

Грошові кошти відповідно до діючого Плану рахунків бухгалтерського обліку представляють собою залишки засобів в національній та іноземній валюті, які знаходяться в касі, на поточному рахунку, валютному рахунку та інших рахунках в банках на території країни і за кордоном; легко реалізуються в цінні папери та платіжні і грошові документи. [4].

Ми вважаємо, що суттєвим недоліком статичного підходу визначення грошових коштів є ігнорування фактору часу, тобто це не дозволяє об’єктивно оцінити платоспроможність підприємства, етапи процесу управління грошовими коштами, так як вони є наймобільнішою частиною активів підприємства і швидко трансформуються в інші види активів.

На нашу думку в процесі кругообігу грошові кошти підприємства утворюють грошові потоки, обсяг яких характеризує кількість залучених або використаних грошових коштів.

Ідея дослідження грошових потоків виникла в США в середині ХХ ст. і була сформульована як cash flow. [2].

Термін "грошовий потік" впроваджено фінансовими аналітиками західних країн, що усвідомили необхідність об’єктивної "грошової" оцінки фінансових результатів діяльності підприємства, яку не дозволяє отримати метод нарахувань, що використовується в бухгалтерському обліку.

Спочатку даний термін почав застосовуватись у сфері фінансової математики для кількісного аналізу фінансових операцій підприємства. Для проведення такого аналізу було зручно абстрагуватись від економічного змісту: кожної фінансової операції та розглядати рух грошових коштів, що виникають в процесі діяльності підприємства як числовий ряд, що складається з послідовності розподілених в часі платежів. Для позначення такого ряду став застосовуватися термін "грошовий потік". [1,2].

За ринкових умов поява терміну «грошовий потік» поряд з існуванням категорії коштів є цілком виправданою. Адже термін «грошовий потік» розкриває динамізм підприємницької діяльності, де грошові надходження і вибуття мають постійний характер, йдуть безперервними потоками; лише в балансі підприємства кошти показані на певну дату.

Так як потік означає рух, то грошові потоки підприємства – це рух грошових коштів, тобто їх надходження (приплив) і використання (відплив) за певний період часу. Обсяг грошових потоків характеризується такими показниками, як „Надійшло грошових коштів” і „Використано грошових коштів”.

Поняття „грошові потоки” являється агрегованим, воно містить у собі різні види цих потоків, обслуговуючих фінансово-господарську діяльність підприємства. Грошовий потік фінансово-господарської діяльності є комплексним показником, що включає в себе чисельні види грошових коштів, обслуговуючих процес досягнення мети. [5,6].

Грошові потоки є найбільш обмеженим ресурсом в умовах ринкової трансформації економіки, тому успіх фінансово – господарської діяльності підприємства визначається спроможністю керівництва мобілізувати наявні кошти та ефективно їх використовувати.

У зарубіжній теорії фінансового менеджменту під грошовим потоком часто розуміються чисті грошові надходження, тобто різниця між сукупним надходженням грошових коштів та їх витрачанням. Таке тлумачення, на наш погляд, відображає лише одну характеристику руху грошових коштів і не може вважатись достатнім для реалізації динамічного підходу щодо управління підприємством. [2].

І.А.Бланк дає таке визначення грошового потоку: «Грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, що генеруються його господарською діяльністю». [7].

За В. М. Суторміною, фінансовий аналіз визначає грошові потоки як кошти, які одержує підприємство у результаті властиво підприємницької діяльності. М. А. Поукок і А. Х. Тейлор, у свою чергу, зазначають, що термін «грошовий потік» означає «всі кошти, що надходять у розпорядження підприємства і доступні для використання протягом певного періоду часу».

Деякі теоретики фінансового менеджменту [5,6] використовують термін "грошові потоки" для ідентифікації процесу руху грошових коштів, маючи на увазі реальні й очікувані надходження та видатки грошових коштів, або взагалі не визначають змістовне навантаження цього терміну, розглядаючи його в контексті аналізу руху грошових коштів.

Узагальнюючи вищенаведене, можна дати наступне визначення даного поняття: грошові потоки підприємства - це система розподілених в часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, виступаючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства.

Висновки. На нашу думку - грошові кошти є найбільш ліквідними активами. Вони присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки.

Через нестійкість фінансового стану багатьох підприємств, одним із основних об'єктів аналізу є грошові потоки.

Проаналізувавши основні підходи визначення грошового потоку, ми можемо зробити наступні висновки:

1. Поняття „грошовий потік підприємства” є комплексним, воно узагальнює окремі види цих потоків.

2. Грошові потоки виникають в результаті здійснення господарської діяльності.

3. Раціональне формування грошових потоків сприяє зростанню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства.

4. Управління грошовими потоками спрямоване на забезпечення фінансової стійкості підприємства в процесі його стратегічного розвитку.

Підсумовуючи наведені підходи до поняття грошового потоку можна сформулювати уточнене поняття, що грошовий потік – це сукупність залежних від часу надходжень (позитивний грошовий потік) і виплат (від’ємний грошовий потік) грошових коштів, що виникають в процесі господарської діяльності підприємств.

Грошові потоки є найважливішим самостійним об’єктом фінансового управління підприємства, який допомагає досягнути поставлених поточних та стратегічних цілей та сприяє формуванню позитивних фінансових результатів.

Одним з основних напрямів вдосконалення управління грошовими коштами, що потребують подальших досліджень, є наступні: вдосконалення системи обліку та підвищення точності прогнозування грошових потоків, оптимізація необхідного резерву грошових коштів підприємства.

Література:

1. Буряк. Фінансово-економічний аналіз. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 528с.
2. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 680с.
3. Лігоненко Л.О, Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 255с.
4. Кобилянська О.І. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2004. – 473с.
5. Крамаренко Г.О, Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 520с.
6. Коваленко Л.О, Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – 2 – ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 485с.
7. Подольська В.О, Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488с.
8. Сук Л.К, Сук П.Л. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. – К.: Університет «Україна», 2005. – 702с.

Summary

UCC 657.422.1

Manetary manies and monetary torrents as object management of bookkeeper accounting, analysis / Skoruk L.P., Bondarenko O.M.

A vital question for carrying out investigation is elucidating essence of manetary manies, manetary torrents as inalienable of constituent bookkeeper accounting, analysis.